

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА
Кафедра майстерності актора

АНОТАЦІЯ

до творчого проєкту

**Захист сценічного образу Саші в дипломній виставі за п'єсою
Ганни Яблонської «Двері»
на здобуття освітнього ступеню «Бакалавр»**

Виконала:

Здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

спеціальність 026 «Сценічне мистецтво»

Валерія АЛДОШКІНА

Керівник творчого проєкту:

старший викладач кафедри
майстерності актора ХДАК,
заслужений артист України
Павло КУЧИН

Рецензент:

директор, головний режисер
Харківського академічного театру музичної
комедії, заслужений діяч мистецтв України
Ігор КОВАЛЬ

Допущено до захисту

Зав.кафедри _____ / Віталій Мізак /

11 червня 2025р.

Харків 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І «ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ДЖЕРЕЛА».....	4
1.1. Біографія та творчий шлях автора Ганни Григорівни Яблонської	4
1.2. Історія написання та особливості художнього втілення п'єси «Двері».....	8
1.3. Розбір основних подій згідно розвитку сюжету	10
РОЗДІЛ ІІ «МЕТОДИКА РОБОТИ НАД СЦЕНІЧНИМ ОБРАЗОМ»	13
2.1. Характеристика та аналіз образу Саші: психологічний портрет та мотивації	13
2.2. Образ Саші та її взаємовідносини з іншими персонажами	17
2.3. Робота над характером та характерністю.....	18
2.4. Надзавдання та наскрізна дія ролі.....	20
РОЗДІЛ ІІІ «СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ ОБРАЗУ».....	21
3.1. Використання виразних засобів для становлення сценічного образу (голосова та пластична характеристики, темпоритм ролі)	21
3.2. Костюм, грим та реквізит	22
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТКИ.....	28

ВСТУП

Актуальність цього творчого проєкту зосереджена на глибокому акторському дослідженні та сценічній інтерпретації одного з провідних жіночих образів у драматичному творі сучасної української авторки Ганни Яблонської «Двері». Її творчість займає особливе місце у новітній театральній традиції. П'єса «Двері» - це приклад глибоко психологічної драми, де особиста історія героїв перетинається з глобальними темами свободи вибору, меж соціального тиску та болючого пошуку власного «Я». Через образ головної героїні Саші відкривається спектр питань, які й сьогодні залишаються надзвичайно актуальними: що означає бути собою в світі, який намагається тебе переламати? Як знайти сили для внутрішньої опори, не втративши людяності? Саша – це не просто персонаж, а символ внутрішнього конфлікту, втрати, страху, надії та прагнення бути почутою. Через її погляд глядач опиняється на межі між звичним і метафізичним, між реальністю й простором, де «двері» стають не тільки фізичним, а й філософським поняттям.

Мета творчого проєкту глибоко зануритися в процес створення ролі: не лише вивчити теорію, а й застосувати її на практиці, у втіленні сценічного образу та показати результати внутрішньої та зовнішньої роботи над персонажем.

Досягнення цієї мети потребує вирішення таких **завдань**:

- здійснити аналіз біографії та творчого шляху Г. Яблонської
- ознайомитися з історичним контекстом створення п'єси «Двері» та способами сценічного втілення
- проаналізувати особливості характеру персонажу Саші та художні засоби, використані для сценічного втілення
- виявлення надзавдання і наскрізної дії ролі
- втілення сценічного образу.

РОЗДІЛ І

«ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОГО ДЖЕРЕЛА»

1.1 Біографія та творчий шлях автора – Ганни Григорівни Яблонської.

Ганна Яблонська - українська авторка, що працювала в різних літературних жанрах: драматургії, поезії, прозі та журналістиці. Вона стала лауреаткою низки міжнародних премій і конкурсів у сфері театрального мистецтва. Народилася 20 липня 1981 року в Одесі в родині Григорія Яблонського — ветеринара за фахом, журналіста та відомого своїми афоризмами письменника.

Аналізуючи її, можна зрозуміти, що з ранніх років Ганну називали “золотою дитиною” та передбачали їй блискуче майбутнє, ця подібна увага збивала її з пантелику, але вона все одно не припиняла писати вірші. Навчалася Ганна у школі №29 (нині 9-й ліцей) м.Одеса. Саме тут вона не лише почала писати поезію, а й створювала перші театральні п'єси, які разом із однокласниками ставила в шкільному актовому залі.

“І ці п'єси, котрі вона писала для нас і в котрих ми були акторами, нас дуже об'єднували. Вона була лідером. Спокійним, але лідером. І, безумовно, найталановитішою людиною у нашому класі” - згадує її однокласниця Ганна Паніван. [2]

В 1995р. усього в 14 років Ганна випускає свою першу поетичну збірку «Всі зірки» несподівано глибоку та серйозну для такого юного віку.

«Я живу в двох світах — на землі і в собі». [3]

Цей рядок відображає зріле розуміння, глибоке переживання, мислення, ставить собі складні питання, а не просто “живе, як усі”. Це голос внутрішньої чесності.

«Мені не боляче. Мені просто страшно,

Що я все розумію серйозно».

Молода поетеса тут говорить не тільки про страх, а й про важкість усвідомлення всього життя - не по-дитячому серйозна емоція.

Ця збірка була в кожного її однокласника: “Ми перечитували її знову й знову — буквально до останньої сторінки” — згадує Ганна Паніван.

Ще навчаючись у школі, вона захопилася театром і грала на сцені студії «Тур де Форс» в Одесі. Це захоплення театром стало важливою частиною її життя, адже саме в цій студії вона вперше відчула сцену як простір свободи, де могла виражати себе, розвивати емоційність і розуміння людських характерів. Театральна гра відкрила для неї нові горизонти й стала поштовхом до подальшої творчості як драматургині.

«Усе почалося зі шкільних років, коли я потрапила до театральної студії “Тур де Форс”. Тоді я вперше відчула, як сцена змінює людину - ти ніби стаєш іншим, але при цьому - справжнім» - цитує Ганна.

В 1997р. навчаючись в одинадцятому класі взяла участь у першому в Україні конкурсі «Міс Преса». Переможниця отримувала можливість стрибнути з парашутом. Хоча Ганна і була наймолодшою серед конкурсанток, вона виборола друге місце й отримала приз глядацьких симпатій, після чого здійснила свій перший стрибок із парашутом. Ця подія надихнула її на написання статті під назвою «Перший стрибок».

«Перший стрибок — це завжди подолання страху. Це момент, коли минуле ще тримає, а майбутнє вже кличе» - писала Ганна.

Один із учасників, Руднєв, згадував її як справжню красуню з природною, щирою привабливістю, яку щиро любили всі, хто її знав.

Після закінчення школи вступила до Одеської юридичної академії, де здобула юридичну освіту за фахом правознавство. Але аналізуючи її шкільні роки, ще тоді стало зрозуміло, що її справжнє покликання - не юриспруденція, а творчість. Саме під час навчання в академії вона активно займається літературою, починає брати участь у поетичних вечорах, знайомиться з театральними колами та починає писати драматичні твори. Незважаючи на відсутність спеціальної філологічної або театральної освіти, Ганна швидко

здобула визнання в колах професійних драматургів. Її перші п'єси викликали інтерес заздалегідь за кордоном у Європі. Вона почала брати участь у конкурсах драматургії, де її роботи неодноразово ставали фіналістами та лауреатами.

Особливістю її стилю була глибока психологічність, увага до внутрішнього світу людини, соціальна тематика та сильна емоційна напруга. Вона вміло поєднувала буденність із метафізикою, створюючи атмосферу напівреальності, де герої постійно перебувають у пошуках сенсу, віри, любові.

Серед її найвідоміших п'єс:

- «Перший стрибок» - п'єса про подолання страху, перехід з минулого у майбутнє, внутрішній конфлікт і пошук себе.
- «Язичники» - драматичний твір, який отримав головну премію на Міжнародному конкурсі драматургії «Євразія» у 2010 році. У цій п'єсі порушуються питання релігії, духовного спустошення та родинних стосунків.
- «Бермудський квадрат», «Як повертаються боги», «Дитина», «Вирвані» — інші глибокі п'єси, що досліджують природу віри, відчуження, втрати й любові.

Загалом Яблонська написала понад п'ятнадцять п'єс, які були поставлені в театрах України, Польщі, Німеччини. Її твори перекладалися, вони набули популярності в європейських театральних колах завдяки глибині тем та оригінальності подачі.

У її творчості помітний вплив сучасної пострадянської дійсності, де старі цінності втратили силу, а нові ще не сформовані. Вона не боялася піднімати складні теми: смерть, релігію, втрату сенсу, еміграцію, самотність. Її герої - люди в кризі, які намагаються зрозуміти себе та знайти опору в жорсткому світі.

Аналізуючи її життя, можна зрозуміти, що одружилась вона після закінчення інституту. Одружена була за Артемом Володимировичем Машутіним. В 26 років народила доньку та назвала її Марія. Причини вибору саме цього імені авторка не коментувала у своїх інтерв'ю чи листах, але на мою думку, саме так вона назвала свою доньку, бо ім'я Марія має глибоке символічне

навантаження у християнській традиції та культурі загалом. Воно асоціюється з образом Діви Марії - символом материнства, духовності, жертвності й любові, бо Ганна дуже любила доньку та часто згадувала у листах та інтерв'ю. Попри напружений творчий графік, вона завжди знаходила час для родини, та дуже сильно хотіла ще одну дитину. Її близькі згадують її як доброзичливу, глибоку, делікатну людину з тонким почуттям гумору й щирим ставленням до мистецтва.

Загинула авторка 24 січня 2011 року у віці лише 29 років, ставши однією з жертв теракту в аеропорту Домодедово в Москві. Того дня драматургиня прилетіла до Росії, щоб узяти участь у церемонії нагородження за одну зі своїх п'єс. Її смерть стала символом не тільки несправедливості, а й великої втрати для сучасної європейської драматургії, адже її творчий потенціал тільки починав розкриватися на повну силу.

Особливо вражає те, що незадовго до смерті Яблонська, немов передчуваючи трагедію, написала в одному зі своїх особистих записів і ця фраза набула пророчого звучання:

«Мені здається, що у мене алишилося мало часу...».

«Думаю про те, що я зробила в житті і що не зробила. Тобто я не маю на увазі мої якісь досягнення (смішно), а от просто щось таке, про що потім можна буде розповідати в старості.» - писала Ганна у своєму блозі. [4]

Ганна Яблонська жила у динамічному, майже шаленому ритмі. Вона завжди прагнула встигнути якнайбільше - писала п'єси, брала участь у літературних конкурсах, активно спілкувалася з колегами, виховувала доньку, і водночас намагалася осмислити світ, у якому жила. Її життя, як і творчість, було наповнене напругою, пошуками, емоційною глибиною та відчуттям плинності часу.

Своїм письмом вона ніби намагалася «встигнути» за життям - за всіма його проявами, контрастами та драматизмом. І саме це відчуття невідворотності, швидкоплинності й високої емоційної температури зробило її твори такими сильними, щирими й болісно актуальними.

1.2 Історія написання та особливості художнього втілення драматургічного твору «Двері»

«Двері» - це драматичний твір української письменниці Ганни Яблонської, складається з 3 картин. Ця п'єса стала однією з її ранніх робіт, написаною приблизно у 2000-х роках. Це був перший твір Яблонської, поставлений на сцені в її рідній Одесі. Постановку здійснила режисерка Наталія Князева. На жаль, за життя авторки ця п'єса залишалася єдиною її роботою, представленою на одеській сцені.

П'єса відображає ранній етап творчості Яблонської, коли вона лише починала формувати свій унікальний стиль. У цьому творі вже простежуються характерні для авторки теми: пошук себе, внутрішні конфлікти, прагнення до свободи та самовираження.

«Двері» - це психологічна драма, в якій головна увага зосереджена на внутрішньому світі персонажів. Головні героїні опиняється перед вибором, який змушує їх переосмислити своє життя, стосунки з близькими та власні цінності. Символіка дверей у п'єсі багатозначна: вони можуть означати як перехід до нового життя, так і бар'єр, який потрібно подолати.

Яблонська майстерно використовує підтекст, ремарки та паузи, щоб передати емоційний стан героїв. Її мова лаконічна, але насичена змістом, що дозволяє глибше зануритися в психологію персонажів. Ці особливості наближають її творчість до традицій «нової драми», де основна увага приділяється внутрішнім переживанням героїв, а не зовнішнім подіям.

Основою сюжету п'єси «Двері» Ганни Яблонської є абсурдна та водночас глибоко символічна ситуація, у якій люди опиняються в невідомому замкненому просторі з дверима, які не відчиняються. Ці двері - центральний образ п'єси, і вони стають метафорою межі, переходу, очікування, а також страху перед невідомим. Це не лише фізичний об'єкт, а символ внутрішніх обмежень, страхів, втрати сенсу життя.

На мою думку, у творчості Ганни Яблонської відчувається певний ідейний і філософський вплив Жана-Поля Сартра - французького письменника, драматурга й філософа-екзистенціаліста. Хоча Яблонська не декларувала прямого захоплення Сартром, перегуки з його світоглядом і художніми принципами простежуються в її п'єсах досить чітко, бо її п'єсу «Двері» часто порівнюють із п'єсою Жана-Поля «За зачиненими дверима» (1944) через спільні екзистенційні мотиви, замкнутий простір, і тему самопізнання в умовах ізоляції. Обох авторів поєднує екзистенційна проблематика: осмислення буття, свободи, відповідальності, абсурду й межі людського вибору.

Дія в обох п'єсах зосереджена на діалогах, внутрішніх переживаннях, філософських роздумах, конфліктах між персонажами. Простір у кожній п'єсі - це не просто кімната. Це метафора душевного стану, внутрішньої в'язниці, очікування або кара.

Мені здається, що саме особисті переживання, світогляд та філософія спонукали авторку зробити головною героїнею Сашу такою розгубленою. Ганна часто писала про внутрішню порожнечу, страх часу, розчарування у щоденності, що перегукується з образом Саші - жінки, яка наче живе «на автоматі», і лише замкнений простір змушує її поставити собі глибинні запитання. Через головну героїню Сашу, авторка демонструє парадокс: людина має свободу, але боїться нею скористатися. Двері перед Сашею - це шанс, але вона (як і інші) не наважується вийти. Це дуже сартрівський момент.

Яблонська стала однією з перших молодих українських драматургинь, які писали про містичну порожнечу сучасного життя, втрату духовності, кризи особистості. Це був голос покоління 2000-х, і «Двері» в цьому контексті - маніфест пошуку сенсу.

Отже, п'єса «Двері» Ганни Яблонської є важливим досягненням сучасної української літератури, зокрема драматургії. Вона вирізняється глибоким філософським змістом, метафоричністю та новаторською формою.

1.3 Опис основних подій згідно розвитку сюжету.

Сюжет п'єси «Двері» складається з 3 картин.

I картина

Перший розділ є зав'язкою п'єси: розгортається у тісному, занедбаному номері провінційного готелю - простір, що одразу постає не лише як фізичне місце, а як символ замкненості, хаосу й абсурду. Дія відбувається о четвертій годині ранку. У напівтемному, обшарпаному номері - з брудними шторами, диравим килимком і протікаючим краном - з'являється головна героїня Катя, журналістка зі столиці. Її прибуття супроводжується технічними труднощами - зламаний замок, скрипи, шум - усе підкреслює атмосферу дискомфорту, ізоляції та ворожого середовища.

Катя - персонаж із чітким уявленням про порядок, особистий простір і професійний статус. Вона приїхала у провінційне місто для підготовки матеріалу, але стикається з реальністю, далекою від її уявлень: у номері, за який вона заплатила, несподівано виявляється ще одна жінка - Саша, тиха, виснажена, місцева прибиральниця. Їхня перша зустріч напружена й конфліктна: Катя не розуміє, як у «її» кімнаті може бути стороння людина, і намагається з'ясувати ситуацію, але все тільки погіршується - ключ ламається в замку, вони виявляються замкненими разом.

У діалозі між Катею та Сашею розгортається перший пласт драматичного конфлікту: не просто фізичне протистояння двох жінок, а зіткнення двох світоглядів, соціальних досвідів, стилів життя. Катя символізує собою сучасну людину, яка тяжіє до контролю, комфорту, раціонального пояснення дійсності, натомість Саша - пасивну змирену свідомість «звідси», що існує в умовах побутової абсурдності й не чинить спротиву. Для Каті те, що відбувається - катастрофа, для Саші – звична реальність.

II картина

Розвиток подій починається з того, що Катя не може заснути і тут починається їхня глибоко особиста, сповнена довіри розмова в кімнати. Спершу - обмін банальностями: прохання попити, термос, чай, згадка про Елвіса в церкві адвентистів. Але швидко сцена набуває іншого тону. В спокійній, нічній атмосфері Катя несподівано дізнається страшну правду: про солдата, що повісився, про жорстокість армії, про селище, де все видно і все приховано водночас. Через просту розмову дві жінки поволі відкривають одна одній свої травми, біль, втрати. Саша - жертва домашнього насильства, Катя - жінка, виснажена безсонням і самотністю мегаполісу. У цій тиші між ними виникає раптове сестринське співпереживання.

Тут виявляється, що вони однаково втомлені, зламані, виснажені. Саша розповідає про шлюб без любові, згвалтоване дитинство, втрачений шанс на щастя. Катя - про депресію мегаполісу, про колишніх коханців, від яких нічого не лишилося, окрім запаху.

III картина

Катя і Саша - п'ють коньяк. Їхня розмова поступово переходить з буденного у відверте та болюче. Саша зізнається, що чоловік її б'є, Катя не приховує свого обурення. Вони торкаються теми насильства, самотності, втрати себе, материнства, помилок минулого й почуття провини.

Катя ділиться власними спогадами: дитяча лікарня, запах мами, юнацькі мрії про любов.. У діалозі відчувається присутність гіркої іронії, болю, але водночас - спроба знайти тепло і надію.

Поступово між жінками виникає емоційна близькість. Катя ніжно торкається до синяка Саші. Вперше за довгий час вони знаходять у собі не тільки співчуття, а й ніжність, прийняття та душевну близькість. Вони засинають разом, обійнявшись, у спокої, який давно втратився з їхнього життя.

Проте ідилія тимчасова: через двадцять хвилин у номер постукає черговий - колишній алкоголік, тепер адвентист сьомого дня. Побачивши, що двері зачинені, а ключ зламаний, він почне відкривати замок...Кінець.

РОЗДІЛ II

«МЕТОДИКА РОБОТИ НАД СЦЕНІЧНИМ ОБРАЗОМ»

2.1. Характеристика та аналіз образу Саші: психологічний портрет та мотивації

Початкова ремарка до образу Саші - це ключ до її внутрішнього світу: перед нами не просто жінка, а носійка прихованої глибини. Її зовнішність не кричить, але говорить - про втому, про мовчазну витримку, про життєві обставини, які залишили сліди. Вона з тих, хто не показує своїх ран, але в її поставі, в погляді - застигла історія. У Саші - тиша, що іноді говорить гучніше за слова. Її образ - як символ буденності, в якій живе щось трагічне й незламне водночас.

«Саша - дівчина років тридцяти з довгим чорним волоссям, тонкими рисами обличчя та темними колами під очима.» - Г.Г. ЯБЛОНСЬКА. [1]

Народилася в невеличкому провінційному містечку, де все життя здавалося зупиненим. Там не було місця для великих мрій чи голосних бажань - усе розкладене по полицях: школа, робота, родина, побут. Її дитинство пройшло під владним поглядом матері, котра ніколи не дозволяла доньці мати власну думку. Батько мовчав. Мати Саші працювала на автостанції - у диспетчерській, де контролювала відправлення приміських автобусів і маршруток. Жінка жорстка, категорична, з незмінним поглядом зверху вниз. Вона все життя вірила, що головне - це дисципліна, а «ліричне» робить людину слабкою. Вона не терпіла фантазій, не дозволяла доньці мріяти й часто принижувала її навіть за добрі оцінки, бо «це нічого не дасть у житті». В її уявленні жінка має бути тихою, працелюбною, скромною - і головне, не ставити запитань. Батько працював слюсарем на автостанції. Мовчазний, відсторонений. Він рідко втручався у виховання, частіше сидів перед телевізором або мовчки лагодив якісь дроти в сараї. У нього не було сили протистояти дружині.

У цій атмосфері не було любові - лише обов'язки, байдужість й звички. Саша ніколи не чула, що її підтримують. Ніколи не відчувала, що вона важлива.

І саме це, з дитинства, посадило в ній мовчазну потребу бути кимось іншим - деінде. Із самого малечку Саша навчилася жити так, щоб не заважати. Вона звикла до того, що не можна говорити гучно, не можна сперечатися, не можна обирати - лише виконувати.

У початкових класах Саша була однією з найкращих учениць. Вона швидко читала, мала гарну пам'ять і тягнулася до знань. Та вдома ці досягнення ніколи не зустрічали тепла. Вчителі нею захоплювалися - казали, що з неї вийде «толкова дівчинка». Вона соромилася похвали, але в душі росло світле почуття: можливо, вона на щось здатна. Саме тоді почала мріяти, що стане актрисою. Коли ніхто не бачив, вона записувала власні «випуски новин» у зошити, вигадувала інтерв'ю, уявляла себе на сцені великого театру. Але щойно в кімнату заходила мати, Саша миттєво ховала все під подушку. Дитячі фантазії в її домі вважалися ознакою дурості. Там цінували тільки тишу, чисту підлогу та слухняність.

У середній школі Саша ще трималася, але поступово почала згасати. Без підтримки, без віри в неї - вона втрачала віру в себе. Навіть коли дуже хотіла щось зрозуміти чи запам'ятати, відчувала внутрішній блок: «Навіщо? Все одно нікому не потрібно». Її увага розсіювалася, вона часто сиділа на задній парті, опустивши голову.

У старших класах у її житті з'явився Колька, перейшов з іншої школи до їхнього класу. Вперше - хтось, хто дивився на неї як на людину, бачив у ній щось ніжне й живе. Він був тихим, розумним хлопцем, який писав вірші й часто говорив про столицю. Він здавався їй іншою людиною - ніби з зовсім іншого світу, де не кричать, не б'ють, не принижують. Він умів слухати, говорити про душу, про книжки, про мрії. Їхнє кохання було ніжним і чистим, як весняна роса. Вони зустрічалися недовго, але для Саші це стало найважливішим досвідом — перше відчуття, що вона може бути потрібна, кохана.

Та все обірвалося. Колька поїхав вступати до університету. Вона чекала на листи, жила цими очікуваннями. Та нічого не приходило. Вона вірила, що він забув її, що все це було лише для нього примхою. Місяць проплакала та

познайомилась на річці з Андрієм. Він був різкий, сильний, з хриплим голосом і неприємними жартами. Уже тоді вона відчула тривогу, але не мала змоги сказати «ні». Батькам він дуже сподобався, що вони й самі швидко весілля влаштували. І неочікуванно Колька повернувся після сесії, і вона дізналася, що її батьки ховали листи.

Це відкриття обпало її зсередини. Все стало на свої місця: чому Колька так раптово зник, чому нічого не писав - а він писав. І чекав. І, можливо, досі кохав. Але вона нічого не зробила. Не сказала. Не втекла. Бо вона з дитинства звикла: її голос - зайвий. Її думка - нічого не варта. І коли доля дала їй шанс вирватися з цього кола - вона вже не мала сили. Не вміла діяти інакше. Не вірила, що має право на вибір. Тому наступного дня вона пішла під вінець не з любові, а з покори. У її серці жила інша історія, але в її житті - починалася чужа.

Саша намагалася вірити, що це все не дарма. Що з появою дитини щось зміниться. Але змінилося лише те, що в її житті з'явився страх не лише за себе, а й за малюка.

Чоловік часто пив, і з роками його жорстокість лише посилювалася. Він принижував її за будь-що: за погано помитий посуд, за не так сказане слово, за тишу, яку вона приносила у дім. А іноді - просто так. Бив та гвалтував. Вона навчилася мовчати ще більше.

Саша працювала прибиральницею в гуртожитку. Стирала чужі сліди. Щоранку вставала ще до світанку, щоб вимити коридори, сходи, туалети. Робота важка, низькооплачувана, але вона трималася за неї - бо там хоча б ніхто не кричав. Там була рутинна, в якій можна було заховатися. Її ніхто не помічав - і це було краще, ніж бути приниженою вдома.

У своїх мріях Саша досі бачила столицю. Уявляла себе на вулицях, серед світла, серед людей, які її не знають і не чекають від неї мовчання. Вона мріяла про самотійність - хоча й не вірила, що колись наважиться. Уявляла, що вчиться, що читає вірші, пише оповідання. Просто говорить. Що має право бути неідеальною, має право на помилку, на емоцію, на крик.

Але вона мовчала.

Бо мовчання - це те, чому її вчили з дитинства. Її образ - це не просто жінка. Це - метафора тих мільйонів, хто звик жити всупереч собі. Її життя - не сюжет, а стан. Усе, чого вона прагнула, весь біль, увесь спротив - заховані в напруженому погляді, у нерішучих жестах, у тіні біля дверей.

Вона не зламалася - бо була надто звиклою до темряви. Але в кожній її паузі - було невимовлене "ні", яке вона колись таки наважиться сказати.

Кожен день був схожий на попередній. Усе життя зводилося до витертої ганчірки, порожнього погляду в дзеркало й постійного відчуття провини за те, що вона - є.

Світогляд та цінності:

Світогляд Саші сформувався під впливом авторитарного виховання, жорстких родинних рамок та життєвих розчарувань. Вона звикла сприймати світ як простір, у якому немає місця для її голосу. В її уявленні життя - це не шлях до самореалізації, а тягар, який потрібно нести з гідністю, мовчки і покірно. Вона не вірить, що заслуговує на краще, бо з дитинства їй це нав'язували — словами, діями, поглядами.

Саша цінує тиші, бо в тиші її не принижують. Вона обирає порядок, бо в хаосі важко вижити. Її основні внутрішні орієнтири - скромність, обов'язок, терпіння. Водночас у глибині душі вона зберігає тремке ставлення до краси - до книжки, до чистого аркуша, до світла у вікні великого міста. Це залишки її юності, її мрій, які ще не згасли повністю.

Незважаючи на зовнішню пасивність, Саша має глибоке моральне чуття. Вона розрізняє добро і зло, навіть якщо не може протидіяти. Її мовчання - не байдужість, а втома. Вона не агресор, але й не жертва у традиційному розумінні - радше символ жінки, яка вірить, що любов і прийняття треба здобути через страждання.

Мотивації:

Найпотужніша мотивація Саші - уникати конфліктів. Її поведінка зумовлена страхом перед насиллям: фізичним, емоційним, соціальним. Вона не бореться відкрито, бо боїться втратити навіть те мінімальне, що має.

Хоча вона не говорить про це прямо, материнство - один із небагатьох її внутрішніх стимулів. Вона терпить заради сина, мовчить, аби вберегти його від ще гіршого. Це робить її внутрішньо стійкішою, навіть якщо зовні вона здається слабкою.

У її снах, мріях, спогадах проривається бажання вирватися. Вона не формулює це як ціль, але в її поведінці є глибока внутрішня напруга. Їй хочеться хоча б раз сказати «ні» - не з ненависті, а з любові до себе.

У ній живе потреба визнання - не як слави, а як простого людського розуміння. Її мрії про велике місто - це не лише про географію, а про внутрішню трансформацію: вона хоче бути кимось, кого не знецінюють

2.2. Образ Саші та її взаємовідносини з іншими персонажами

Саша - головна героїня п'єси Ганни Яблонської «Двері», образ якої є глибоко психологічним, багатошаровим та трагічним. Це жінка, що живе в умовах постійного пригнічення, не лише зовнішнього, соціального, але й внутрішнього. Її мовчання, приглушені реакції, нездатність відстояти власну позицію - це результат довготривалої системної травми, закладеної ще з дитинства. Вона - прибиральниця в гуртожитку, мати дитини, дружина чоловіка-тирана. Але це - лише соціальна обгортка. За нею ховається вразлива, тиха душа, яка колись вірила в кохання, мріяла про велике місто й свободу, але була зламана обставинами, байдужістю та мовчазним домашнім насильством. Саша з першого погляду здається пасивною. Вона не чинить опору, приймає все, що з нею відбувається, наче це її доля. Але внутрішньо вона переживає глибокі конфлікти, боротьбу між тим, ким її зробило життя, і тим, ким вона хоче бути.

Катя - протилежність Саші, але водночас її дзеркальне відображення: те, чим Саша могла б стати, якби мала інші стартові умови. Катя - освічена, активна, емоційна. Вона жила у столиці, встигла побачити світ, працювала журналісткою, подорожувала за кордоном. У неї є досвід, свобода вибору й головне - внутрішнє відчуття права голосу. Вона не мовчить, вона шукає істину, вона задає незручні питання. Вона звикла діяти, а не чекати. Катя говорить прямо, іноді різко,

виносячи на поверхню те, що Саша звикла ховати. У Каті немає фільтрів, вона не зважає на делікатність. Саме тому поява Каті - відкритої, емоційної, непередбачуваної - стає для Саші переламним моментом. Катя - ніби двері в інше життя. Вона втілення свободи, прямої, інтелектуальної незалежності, того, чим Саша колись могла бути, якби її не зламали.

Між Сашею і Катею виникає складна взаємодія. З одного боку, Саша підсвідомо тягнеться до Каті, як до світла, яке пробуджує в ній приглушені бажання. З іншого - її стримує страх. Вона боїться навіть у думках дозволити собі змінити щось. Її внутрішній бар'єр та глибоко вкорінене відчуття меншовартості не дають їй розгорнути крила.

У розмовах із Катею Саша іноді намагається щось пояснити, захистити себе, та швидко здається. Катя порушує її звичну тишу, змушує озвучувати те, що довго ховалося в серці. Але Саша не звикла до того, що її слухають. Її діалоги - короткі, уривчасті, ніби кроки крізь темряву.

Ці стосунки - не просто зустріч двох жінок, а зіткнення двох світів. Катя - дзеркало, в якому Саша бачить себе такою, якою колись хотіла бути. Але водночас - це болісне нагадування про втрачені можливості. Їхня взаємодія - емоційний пік п'єси, який розкриває головний внутрішній конфлікт Саші: чи може людина, все життя навчену мовчати, нарешті заговорити?

Катя - це світ, де люди говорять, діють, шукають зміни. Саша - це світ, де все замовчується, терпиться і зноситься як даність. У їхньому спілкуванні закладений драматичний конфлікт: між зовнішньою свободою та внутрішнім полонем. І водночас - надія на діалог, який може відкрити двері. Якщо не обом - то хоча б одній.

2.3. Робота над характером та характерністю

Характер сценічного образу - це внутрішній світ персонажа, який актор розкриває через гру. Він включає:

- мотиви поведінки (чому герой так чинить), погляди на життя, емоційний стан, логіку дій, особливості мовлення, манеру думати.

Характерність – це індивідуальні, яскраво виражені зовнішні риси персонажа, що роблять його сценічний образ впізнаваним і живим. Це - жести, міміка, хода, постава, темп і ритм мовлення, інтонації, мова тіла, своєрідна манера існування на сцені.

Характер Саші - глибоко драматичний, складний, багатовимірний. На перший погляд Саша здається м'якою, спокійною, тихою. Вона не конфліктує, намагається не заважати іншим, вибачається навіть тоді, коли її принижують. Але ця м'якість - не риса характеру від народження, а результат довготривалого тиску й виховання в атмосфері страху, приниження, відсутності підтримки. У глибині душі Саша - не безвольна. Вона має потенціал до спротиву, до дії, але цей потенціал роками був блокований батьками, які змушували мовчати, чоловіком-тираном, який придушував будь-який прояв самостійності, байдужістю оточення. Вона ніколи не мала досвіду. У неї - внутрішній страх зробити помилку, страх бути покинутою, незрозумілою, ще раз приниженою. Вона боїться зробити вибір, бо ніколи не мала права вибирати.

Образ Кольки і згадка про нього - доказ того, що Саша вміє щиро кохати. Вона пам'ятає про нього багато років, живе цією пам'яттю, як єдиним теплим вогником. Водночас вона готова жертвувати собою заради дитини, заради миру в домі - навіть якщо це завдає їй болю.

Починаючи працювати над роллю Саші в п'єсі Ганни Яблонської «Двері», я усвідомила, що переді мною стоїть надзвичайно делікатне й відповідальне завдання - відтворити не просто жінку в складних життєвих обставинах, а глибоко травмовану особистість, яка роками жила у внутрішньому мовчанні. Насамперед я зосередилася на пошуку відповіді на головне питання:

«Чому Саша мовчить?»

Мене хвилювало, що змушує її знову і знову погоджуватись на біль, на приниження, на життя без вибору. Я почала аналізувати її дитинство, згадувані в п'єсі відносини з батьками - це сформувало в мені розуміння: її мовчання — це не слабкість, а наслідок багаторічного досвіду відсутності права на голос.

Працюючи над роллю, я багато уваги приділяла її внутрішнім страхам.

Я ставила собі запитання:

- Чи вірить вона, що може бути щасливою?
- Що вона відчуває, коли бачить Катю - сильну, вільну жінку?
- Чи здатна вона пробачити себе за те, що не втекла від чоловіка, коли могла?
- Чи вважає вона себе винною у власному житті?

2.4. Надзавдання та наскрізна дія ролі.

Найважливіший шлях у роботі над роллю, це зрозуміти та визначити надзавдання та наскрізну дію.

«Надзавдання – головне ідейне завдання, мета, заради якої створюється п'єса, образ, спектакль. Ідейну мету Станіславський вважав основою сценічного твору, а відсутність її катастрофою і для ролі, і для артиста, і для спектаклю.» [5]

«Наскрізна дія - це те, що роблять люди протягом усієї п'єси. Значить, визначити наскрізну дію п'єси — це зрозуміти, що і з якою метою роблять виведені в п'єсі дійові особи протягом усієї п'єси.» [6]

Надзавдання: не просто грати жінку в пастці, а показати глядачу, чим може закінчитись життя без внутрішнього голосу. Показати, як важливо навчитися вірити в себе, цінувати себе, вчасно говорити «ні» й не дозволяти нікому зламати тебе. Жити власним життям, а не тим, яке нав'язали.

Наскрізна дія: Бути почутою.

Не кричати чи змінити все силою, а внутрішньо дозріти до того, щоб відчувати себе гідною свободи й права вибору. Протягом всієї п'єси прагне бути собою, не мовчати, не жити чужим життям, а почати жити своїм - навіть якщо вона цього ще не вміє.

РОЗДІЛ III

«СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ ОБРАЗУ»

3.1. Використання виразних засобів для становлення сценічного образу (голосова та пластична характеристики, темпоритм ролі)

Актор у процесі створення сценічного образу спирається на комплекс виразних засобів, що дозволяють розкрити внутрішній світ персонажа не лише словами, а й через фізичну та емоційну присутність на сцені. До таких засобів належать: голос, інтонація, міміка, жести, пластика, темпоритм. Саме завдяки вдалому поєднанню цих компонентів актор має змогу точно передати емоційний стан героя, його психологію, життєві обставини та характер.

У роботі над образом Саші використання цих засобів стало основою для побудови глибокої та переконливої сценічної присутності.

У процесі роботи над образом Саші важливим елементом стало цілеспрямоване використання виразних акторських засобів - голосу, пластики, темпоритму, міміки та жестів. Саме ці засоби дозволяють глибше передати психологічну напругу, внутрішній стан героїні та її особисту драму.

Голос - приглушений, тихий, ніби завжди затиснутий страхом чи сумнівом. Інтонація монотонна, з рідкісними сплесками емоцій.

Пластика обмежена, скута, позбавлена свободи. Сидіння зі згорбленою спиною, опущеними плечима, із руками, затиснутими перед собою чи схованими. Це відображає стан жінки, яка звикла бути «непомітною», якої не питають думки. Міміка стримана, з домінуванням приглушеного смутку, погляд часто опущений.

Жести дрібні, невиразні, обережні - переберання пальців, тримання за край одягу – це демонструє внутрішній неспокій і звичку до підпорядкування.

Темпоритм ролі - повільний, розтягнутий, що відповідає ритму життя. Мовлення так само уповільнене, з довгими паузами, що відображає глибокі роздуми, невпевненість і постійний внутрішній монолог. Інколи завмирає або

говорить швидше, демонструючи емоційну напругу й страх бути чи незрозумілою.

3.2 Костюм, грим та реквізит

Виходячи з вікових даних персонажу: Саша – 30 років, тобто потрібно зробити грим молодого обличчя. Цей макіяж, спрямований на підкреслення природної краси і молодості шкіри. Основна мета такого гриму - надати обличчю свіжий і сяючий вигляд, підкреслити природні риси і приховати недоліки шкіри, які можуть з'явитися через вік або стрес.

Перед нанесенням гриму важливо підготувати шкіру за допомогою зволожувального крему або спеціального праймеру. Це допоможе зберегти природне сяйво і м'якість шкіри, також зволожить шкіру для подальшого нанесення тональної основи. Використовуємо легкий шар тонального засобу, щоб вирівняти тон шкіри і приховати недоліки, такі як пігментні та червоні плями. Важливо уникати надмірного застосування продукту, щоб не було ефекту «маски».

Далі переходимо до корекції обличчя. Персонаж має квадратну форму обличчя, візуально треба його зменшити, для цього треба зробити контурінг обличчя. Використовуємо темні відтінки кремового та сухого контурінгу або бронзатору, щоб створити тінь, також будемо підсвітлювати шкіру консилером. Робимо корекцію таким чином:

1. Контурінг щік - нанесемо темний контурінг або бронзатор по діагоналі від зовнішнього кута щоки до середини вуха, роблячи легкі рухи. Це допоможе зменшити візуальність кутів щоки і зробити їх більш округлими.

2. Контурінг лоба - нанесемо темний контурінг або бронзатор по боках лоба, біля лінії волосся, щоб зменшити вигляд широкого лоба і зробити обличчя більш вузьким.

3. Контурінг підборіддя - нанесемо темний контурінг або бронзатор під підборіддям, від середини до боків, щоб зменшити вигляд квадратного підборіддя і зробити його більш витягненим.

4. Консилер – наносимо на центр лоба, носа і на центр підборіддя, щоб привернути увагу до цих областей і візуально збільшити обличчя.

Так як персонаж Саша має тяжку долю та чоловіка який її б'є, вона мало спить та стресує, тож на її обличчі будуть деякі недоліки. Ми не висвітлюємо зону під очима консилером при корекції, а навпаки промальовуємо синці під її очима. Для цього можна використовувати палетку театрального гриму або палетку тіней для повік. Відобразимо синці за допомогою темних відтінків. Наносимо пігменти під очі, враховуючи природну тінь, яка створює синці. Помірно наносимо тіні та поступово будуємо інтенсивність.

Далі переходимо до корекції брів виходячи з їх природньої форми «Дугоподібні брови». Промальовуємо їх тінями, обираємо такі які відповідають нашому природньому відтінку волосся або на кілька відтінків світліше. За допомогою тонкого пензлика, наносимо тіні по контуру брів, роблячи короткі легкі рухи, щоб імітувати природний ріст волосся. Далі заповнюємо зовнішній край брови для створення більшої густини і визначеності. Після того як нанесли пігменти, використовуємо щітку для брів, щоб ретельно розтушувати продукт і змішати його з власними волосками. Це допоможе створити більш м'який і природний вигляд. Для макіяжу очей використовуємо лише туш. Почнемо з нанесення продукту на корінь вій, рухаючись вгору в напрямку до кінчиків. Для більшої довжини можна нанести кілька шарів туші, чекаючи, поки попередній шар висохне. Щоб максимально збільшити обсяг і виразність, використовуємо техніку "зигзаг", рухаючись щіточкою туші вгору і вбік одночасно. Це допоможе покрити кожен волосок і створити більший обсяг. Переконаємося, що після нанесення, туш для вій рівномірно розподілена по всій довжині і добре засушена. Якщо залишилися комочки або сліди туші на повіці, виправляємо їх за допомогою ватних паличок або спеціального засобу для зняття макіяжу.

«З урахуванням індивідуальності, персонаж має класичні губи (вигляд Венери). Куточки розташовані по одній лінії, на верхній губі по центру розташована виїмка. Ширина верхньої губи відповідає ширині нижньої. Вуста

мають чіткий, ідеальний контур.» [10] Промальовуємо їх безколірним блиском для губ.

Закінчуємо макіяж за допомогою пудри або фіксуючого спрею на все обличчя, щоб зафіксувати його і забезпечити тривалий ефект. При зовнішній роботі над обозом Саші була обрана зачіска «коса». Створення такої зачіски може бути легким та елегантним способом розміщення волосся під час прибирання. Розпочинаємо плести косу, беручи тонкий пасмо волосся від зовнішньої частини однієї сторони і перекидаємо його через внутрішню частину до протилежної сторони, плетемо пасма через одне одного.

При обговоренні, під чай репетицій було визначено, що у всіх 3х картинах буде додано такий аксесуар, як «хустка». Прибирання так може бути зручним і практичним для волосся. Вона буде використовуватися для утримання волосся.

Для прибиральниці зручною та практичною буде спеціальна робоча форма, яка забезпечить комфорт і захист під час роботи. Тож була взята футболка кольору хакі з легкого матеріалу який дозволить шкірі дихати під час роботи. Чорні лосини, які не обмежують рухів і забезпечують зручність під час роботи та темно – синя кофта. На ноги взуваємо чорні кеди з антислизьким покриттям для безпеки на мокрих підлогах. Вони також мають бути комфортними та підтримувати ноги протягом тривалого робочого дня.

У процесі роботи над виставою до сценічного оформлення було додано кілька важливих реквізитів, які створюють атмосферу живого побутового середовища. В сценах було введено термос із чаєм, хустинку та склянку з коньяком.

Термос із чаєм символізує звичну рутину, спробу героїні створити хоча б ілюзію тепла й стабільності в її холодному, емоційно порожньому світі.

Хустинка - як деталь, що підкреслює її жіночність, турботливість і водночас приховану вразливість.

Склянка з коньяком - межа між спокоєм і втратою контролю, момент внутрішнього надлому, коли накопичене напруження проривається назовні.

ВИСНОВКИ

У процесі підготовки творчого проєкту, присвяченого сценічному образу Саші з п'єси Ганни Яблонської «Двері», усі заплановані завдання були виконані в повному обсязі.

Було досліджено життєвий і творчий шлях сучасної української драматургині Ганни Яблонської, особливим акцентом на її вразливий внутрішній світ, схильність до глибокого аналізу людської природи та тонке відчуття абсурду повсякденного життя

Досліджуючи життя та творчий шлях Ганни Яблонської, я змогла глибше зрозуміти її драматургічну мову, соціальні орієнтири та внутрішній світ, що напряду вплинуло на роботу над образом Саші в п'єсі «Двері». Цей твір став не лише матеріалом для сценічного втілення, а й глибоким емоційним досвідом.

У п'єсі «Двері» Яблонська звертається до камерної форми, в якій дві жінки опиняються замкненими в одному просторі. Через діалог, конфлікт і поступове відкриття одна одній, героїні проходять шлях до внутрішнього зцілення. Це дуже інтимна, психологічно точна п'єса, яка водночас порушує ширші соціальні теми - самотність, нерівність, пригніченість, прагнення до втечі.

Робота над образом Саші вимагала детального аналізу не тільки тексту, а й контексту її життя, соціального оточення та психологічних травм. Особливу увагу приділено внутрішнім мотивам, які визначають поведінку персонажа: її мовчазний спротив, агресію, втому, мрію про інше життя. Була створена чітка система взаємин між Сашею та іншими героями, навіть тими, що залишаються поза сценою, але суттєво впливають на неї як жінку, матір, особистість.

У процесі репетицій ми розкривали цей образ за допомогою пластики, тембру голосу, ритму мовлення, роботи в парі та імпрровізацій. Візуальний вигляд персонажа будувався на основі реалій епохи та соціального статусу Саші, що дозволило максимально достовірно й глибоко втілити її внутрішній світ.

Таким чином, робота над п'єсою «Двері» і робота над втіленням сценічного образу Саші дала змогу не лише реалізувати поставлені творчі завдання, а й наблизитися до важливих соціальних і психологічних тем, закладених авторкою. Образ Саші став прикладом того, як драматургія Ганни Яблонської здатна поєднувати інтимне з універсальним та глибоко соціальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

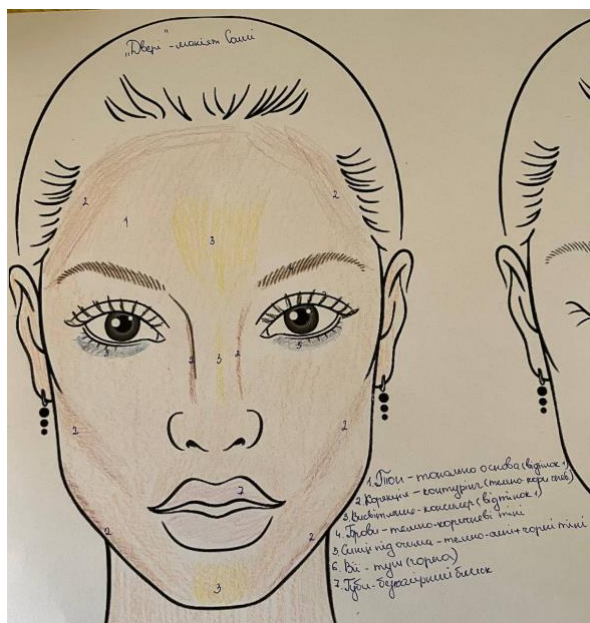
1. «Двері» - Г.Г. Яблонська URL <https://ursp.org/old/yablonskaya/door.htm>
2. Іван Шевчук « Анна Яблонська: епілог чи передмова?»
Газета Кабінету Міністрів України УРЯДКОВИЙ КУР'ЄР 2011 С. 1-3
3. Анна Яблоснька. Перша книжка «Всі зірки» Вірші РІО кінокомпанії «ЮГ» 1996
4. «Ганна Яблонська, яка загинула в "Домодедово", боялась польотів і мріяла про другу дитину» URL <https://search.app/R3Y6N2kw4M4xuEva7>
5. «Що таке надзавдання» URL <https://search.app/nvzm3f7QPnAuWuvJ7>
6. «Що таке наскрізна дія?» URL <https://search.app/8Zh5WXC7xWbsEHWA9>
7. 2. Елдрідж Л. Писана краса. Історія макіяжу / Л. Елдрідж. – ArtHuss StyleBook, 2018. – 240 с.
8. Секрети неперевершеного макіяжу URL <https://denzadnem.com.ua/blogy/korysni-porady/147313>
9. Сидоренко В. И. Історія стилів в мистецтві і костюмі / Серія Середня професійна освіта. - Ростов н/Д: Фенікс, 2004. - 480 з. 10 б.
Сиромятникова І. Секрети макіяжу. - 2 видавництва, стер. - М.: Цитадель, 2000. - 203 с.
10. Як обрати форму губ URL <https://tetyanalutsyk.com.ua/post/ak-obrati-formu-gub>

ДОДАТКИ

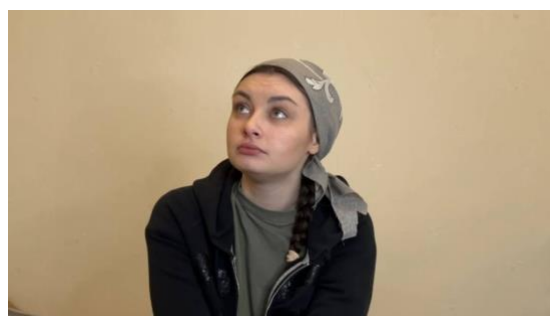
1. Афіша

2. Ескіз до анотації Г.Яблонської «Двері»

3. Сценічне втілення

4. Посилання на відео-виставу

https://youtu.be/dSj9OskmhaI?si=cBJvVdN_RHCsW16n